

ข่าวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ซอยสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110 โทรศัพท์ 0-2649-5000 ภายใน 15666 โทรสาร 0-259-6172

ส่วนวิเทศสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูรายละเอียดได้ที่ <http://news.swu.ac.th/newsclips/>

ข่าวจากหนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์ ฉบับประจำวันที 24 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2565 หน้า มูลค่าข่าว 180,000 .-

อาจารย์ มศว เอกชเรย์ราชบัณฑิต ถอดรหัส ‘พจนานุกรมสร้างชาติ’

ชี้ไม่ได้มีไว้แค่คำแปล-เช็คสะกด

วันที่ **24** กรกฎาคม เวลา **15.00** น. ที่ตึกสิงห์ คอมเพล็กซ์ (MRT สถานีเพชรบุรี) ณ เวทีกลางงาน ชั้น **2** ที่งานเทศกาลหนังสือ **BOOKS & BEERS 2022** (เทศกาลอ่านและดื่มอย่างรื่นรมย์) มีกิจกรรมเสวนา “พจนานุกรมสร้างชาติ: อุดมการณ์รัฐไทยในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน” โดย ดร.มานิตา ศรีรัตนนท์ เหลืองกระจ่าง อาจารย์สถาบันวิจัยพัฒนาและสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้เขียน

ดร. มานิตา กล่าวว่า ถ้าพูดถึงพจนานุกรม หลายคนอาจคิดแค่ว่าเป็นแหล่งอ้างอิงทางภาษา ซึ่งจะเปิดก็ต่อเมื่อไม่รู้วาคำศัพท์นี้หมายความว่าอย่างไรหรือสะกด เขียนอย่างไร หน้าทีของพจนานุกรมส่วนใหญ่เราจะมองแค่นั้น แต่ถ้าไปดูการศึกษาพจนานุกรมในงานต่างประเทศ มีการโยงพจนานุกรมไปถึงฐานะอื่นๆ เช่น กลไกการปกครองของรัฐ พจนานุกรมกับรัฐธรรมนูญ หรือพจนานุกรมในฐานะเครื่องมือสำหรับการสร้างชาติ เพราะฉะนั้นจึงได้มองว่าพจนานุกรม หนึ่งคือเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจอยู่แล้ว และถ้ามาดูพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน จะเห็นว่าคำนำหน้าแรกๆจะมีคำประกาศจากสำนักนายกรัฐมนตรีว่าเมื่อตีพิมพ์ออกมาแล้ว ต้องอ้างอิงคำศัพท์ เขียนตัวสะกดหรือคำนิยามการออกเสียงต่างๆ ตามพจนานุกรมฉบับ

ราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งทำให้เห็นมิติของภาษาที่มากไปกว่าแหล่งอ้างอิงทางภาษา ทำให้สิ่งที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานมีความน่าสนใจ

“ถ้าเราดูในตัวของราชบัณฑิตยสถาน ในฐานะที่เป็นองค์กรจะพบว่าได้รับการสถาปนาหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เกิดขึ้น โดยคณะราษฎรเพื่อแสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณของระบอบประชาธิปไตยใหม่ และเป็นสิ่งที่เชิดชูเกียรติชาติว่าระบบระบอบใหม่ของสังคมในตอนนั้น หน้าทีราชบัณฑิตยสถานตอนนั้นคือมีไว้เพื่อเป็นองค์กรนักปราชญ์ เป็นองค์กร แห่งความรู้ เพราะสมัยนั้นถ้ามองดูประเทศที่พัฒนาแล้ว ไม่ว่าจะเป็น รัสเซีย หรือฝรั่งเศส จะมีสถาบันองค์กรความรู้เพื่อสร้างความรู้ให้กับสังคม และในส่วนของราชบัณฑิตยสถาน ผลงานชิ้นเอกคือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานจะเห็นว่าจากที่มีประกาศจากสำนักนายกรัฐมนตรีมารองรับให้ทุกคนใช้ตาม

หรือแม้กระทั่งเมื่อไปดูการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของคำศัพท์ การนิยามคำศัพท์ เราจะเห็นว่าบางฉบับมีการเพิ่มตัวอย่างบางอย่างเข้าไปที่สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ของชาติ ยกตัวอย่างเช่น คำว่า ชาติ ฉบับล่าสุดจะมีการเพิ่มตัวอย่างเข้าไป คือ คำว่า ชาติ หมายถึงประเทศ คนที่มีสำนึกเดียวกัน นี่เป็นสิ่งที่ราชบัณฑิตยสถานเป็นผู้กำหนดว่าเราควรรู้อะไร รู้แค่ไหน รู้อย่างไร ถึงได้เป็นที่มาของการที่ทำไมพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานถึงเป็นพจนานุกรมสร้างชาติ

ชาติในที่นี้อาจไม่ใช่ประเทศชาติที่เราคิดกัน แต่เป็นสำนึกของความเป็นชาติ จินตกรรมของความเป็นชาติที่สร้างฐานจินตภาพของของภาษา ซึ่งคือภาษามาตรฐานแบบราชบัณฑิตยสถานนั่นเอง

แต่ถ้าลองเปรียบเทียบชาติกับราชบัณฑิตยสถาน อาจมองว่าราชบัณฑิตยสถานเป็นเหมือนกับสภากาชาดที่คอยออกกฎ ควบคุม กำกับพลเมืองว่าจะต้องรู้อะไรบ้างผ่านพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต ซึ่งอาจเร็วกว่าเป็นธรรมนูญทางด้านภาษา เพื่อให้พลเมืองมีลักษณะเป็นไปตามที่รัฐชาติต้องการนั่นเอง” ดร.มานิตากล่าว

ดร.มานิตา กล่าวต่อไป สำหรับหนังสือเล่มนี้มีกรอบความคิดที่สำคัญ 3 กรอบ คือ

1.ภาษาศาสตร์มาร์กซิส อุดมการณ์ทางภาษาและภาษามาตรฐานของบูร์ดิเยอ กล่าวคือก่อนหน้านี้นักภาษาศาสตร์ศึกษาภาษาจะมองถึงโครงสร้างไวยากรณ์ทางภาษา มองว่าภาษาเป็นเอกเทศ ใช้โครงสร้างที่ไม่ได้มองถึงบริบท ตัดขาดจากสังคมผู้ใช้ภาษา การเมือง ประวัติศาสตร์ แต่จะมีกลุ่มที่เรียกว่าภาษามาร์กซิสที่นำเสนอว่าความจริงแล้วภาษาคือสิ่งที่ต้องดูผู้ใช้ภาษาในสังคมนั้นๆด้วยและในกลุ่มนี้จะมองว่าภาษาเป็นสื่อของอุดมการณ์สามารถใช้เพื่อสะท้อนหรือบิดเบือนความจริงในสังคม เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าภาษาไม่ใช่เครื่องมือการสื่อสารอย่างเดียว แต่เป็นสิ่งที่รัฐนำมาใช้ในการจัดวางบุคคลว่าจะให้อยู่สถานะไหน ตำแหน่งไหน เช่นคำสรรพนาม ถ้าพูดกับผู้ใหญ่ต้องพูดอย่างไร พูดกับเพื่อนพูดอย่างไร ได้บ้าง แบบไหนที่ดีแบบไหนที่ไม่ดีเพราะฉะนั้นเป็นกลุ่มภาษามาร์กซิสที่เอามาใช้เพื่ออ่านพจนานุกรมฉบับนี้ อีกฉบับคือ เป็นเรื่องของสถาบันภาษาบูร์ดิเยอ

ซึ่งตามจริงทัศนคติของบุรีดิโย ภาษามาตรฐานที่เป็นแบบแผนหนึ่งเดียวแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย เพราะความหมายเกิดขึ้นจากสังคม จากคนพูด ผู้สนทนาด้วย

2. ทนและสนาม กล่าวคือภาษาถือว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมซึ่งสามารถสะสมต่อยอดไปสู่เศรษฐกิจ ทุนทางสังคมได้ หากใช้ภาษาดีถูกต้องคนอาจมองว่าคนนี้มีการศึกษาดี พูดดีพูดเพราะออกเสียงควบกล้ำชัดเจนอาจทำให้ได้งานบางอย่าง เช่น ผู้ประกาศ ที่ออกเสียงควบกล้ำไม่ชัดเจนอาจไม่มีสิทธิเป็นได้ เพราะฉะนั้นทุนทางวัฒนธรรมต่อยอดไปสู่ทุนทางเศรษฐกิจและสังคมได้ ซึ่งตอนนี้จะทำให้เห็นการเมืองของภาษาว่า ทำไมภาษาบางอย่างถึงไม่ถูกเลือกให้เป็นภาษามาตรฐาน ทำไมเด็กท้องถิ่น เด็กมลายู ที่เกิดมาแล้วใช้ภาษาถิ่น แต่พอเข้าโรงเรียนทำไมต้องใช้ภาษาไทยแบบไทยกลาง ไทยกรุงเทพฯ ทำให้ภาษาถิ่นถูกลดสถานะสังคมหรือไม่ และทำให้ภาษาถิ่นเหล่านี้กำลังเลือนหายไปหรือไม่

3. อุดมการณ์ภาษา ซึ่งทำให้เราเห็นการเมืองในภาษาเพราะคือท่าทีการปฏิบัติตนต่อภาษา แต่ละคนมีความคิดต่อภาษาไม่เหมือนกัน บางคนมองว่าภาษาเป็นแค่เครื่องมือในการสื่อสาร แต่บางคนมองว่าภาษาคือเครื่องสะท้อนวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งแตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่ทั่วไป ถึงต้องมีการผลิตซ้ำ มีการลบเลือนสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับกระบวนการของรัฐ

“เราควรที่จะส่งเสริมความหลากหลาย แต่ถ้ามองในเรื่องของภาษา ทำไมในคำนำของพจนานุกรม ถึงเขียนว่าวัตถุประสงค์เพื่อสร้างภาษามาตรฐานให้เป็นแบบหนึ่งเพื่อมีการใช้แบบหนึ่งเดียว เพราะเป็นเครื่องสะท้อนวัฒนธรรมอันเป็นส่วนหนึ่งของชาติ เช่น ในประเทศเรามีภาษาที่หลากหลายมาก มีภาษาเฉพาะกลุ่มเยอะ แต่ทำไมถึงจำกัดให้มีรูปแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น เป็นประเด็นที่น่าไปคิดต่อ” ดร.มานิตากกล่าว